

INGEBOEKT

Tussen taal en wereld

M. Vienne e.a. (2004). *Tussen taal en wereld. Nederlands geven aan anderstalige volwassenen: een multimediale training lesvaardigheid*. Leuven: Steunpunt NT2, Centrum voor Taal en Migratie, K.U.Leuven. (Prijs: € 24,87)¹

Bij welk materiaal kunnen beginnende lesgevers terecht om zich (bij) te scholen in de didactiek van het taalonderwijs NT2²? In 1995 verscheen wat wij in de wandelgangen het 'tulpenboek'³ noemen. Dat is nog steeds een zeer degelijke didactische handleiding voor NT2 in het volwassenenonderwijs, maar het taakgericht taalonderwijs komt er niet in ter sprake. In 1996 verscheen in Vlaanderen van de VON-werkgroep NT2 een taalcahier met de titel 'Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak?'⁴. Hierin worden verschillende aspecten van taalonderwijs in een taakgericht perspectief belicht. Het taakgericht onderwijs stond nog in de kinderschoenen toen deze publicatie uitkwam.

Intussen zijn we 10 jaar verder en werden er in Vlaanderen verschillende nieuwe leerboeken NT2 (totaalmethodes en andere) voor volwassenen op de markt gebracht: *Niet Vanzelfsprekend*, *Zo Gezegd 1.1*, *1.2*,

2.1,... (zie bespreking onder) enz. Ook met het taakgericht taalonderwijs is men in het onderwijsveld intussen langer aan de slag. Misschien wordt niet overal en altijd taakgericht gewerkt en misschien is dat ook niet nodig. In ieder geval biedt de nieuwe interactieve cd-rom met de aantrekkelijke titel *Tussen taal en wereld* sinds december 2004 aan de beginnende lesgever wel een aantal handvatten voor het taakgericht onderwijsproces of, ruimer gezien, voor taalvaardigheidsonderwijs. Het weze gezegd: hoewel wij eerder een eclectische aanpak van taalonderwijs verdedigen, is de algemene toon op deze cd-rom niet dogmatisch. Er wordt gepleit voor taakgericht onderwijs, maar dan wel gekaderd binnen de ruimere tegenstelling 'taalkennis-taalvaardigheid'. Dat er bij de leerders naar taalvaardigheid gestreefd moet worden, daar staan wij mee achter. Deze cd-rom biedt boeiend materiaal om beginnende lesgevers op de – of liever: een – goede weg te zetten.

INHOUD EN WERKWIJZE

De cd-rom bestaat uit 14 delen, met de volgende onderwerpen: (1) De leerders en de kenmerken die een rol spelen bij het taalleren; (2) Leerboeken en taalonderwijs-methodes; (3) De behoeften en leerdoelen van anderstaligen; (4) Het proces van eerste en tweede taalverwerving; (5) Activiteiten en opbouw van de les; (6) Formuleren van doelen, selectie en ordening van de leerstof; (7) Het effect van vooropleiding, de rol van cognitieve vaardigheden; (8) Het onderwijs-landschap in Vlaanderen; (9) Grammatica en hoe er mee om te gaan: impliciet en expliciet leren; (10) Differentiatie en omgaan met heterogeniteit; (11) Kenmerken van goede werkvormen; (12) Woordenschat en andere taalelementen; (13) Het geven van feedback en de verschillende rollen van de lesgever; (14) Toetsen en evalueren, portfolio's.

Er wordt een uitgebreide training geboden, met veel interessante opdrachten, waarbij we als NT2-docent in de schoenen staan van Tine, een beginnende NT2-lesgeefster. Doordat we 'meelopen' met haar, maken we een ontwikkeling door vanaf het eerste contact met de cursist tot en met de toetsing. We krijgen de vragen voorgelegd die zij zich stelt, komen voor dezelfde valkuilen te staan, ondervinden haar problemen. We beoordelen samen met haar een aantal lesfasen/ voorbereidingen en worden via vragen gedwongen na te denken over de sterktes en zwaktes ervan op verschillende gebieden.

STERKE PUNTEN

Net zoals onze Nederlandse collega's NT2-opleiders⁵ zijn we aangenaam verrast door deze interactieve cd-rom. Er is bijzonder hard en met kennis van zaken aan gewerkt.

Het is een coherent geheel geworden dat ons dwingt tot nadenken over cursisten, hun leerdoelen, de manier waarop je die als lesgever kan bereiken, de zinvolheid (of juist niet) van bepaalde manieren om je onderwijs aan te pakken. Er worden per hoofdstuk extra opdrachten gegeven, er wordt achtergrondliteratuur vermeld waarnaar vaak ook meteen doorgelinkt kan worden, er zijn links naar websites. In een aantal hoofdstukken krijgen we videofragmenten te zien van situaties in de klas. Die moeten dan op aangegeven punten beoordeeld worden (bv. in hoofdstuk 10: welke manieren van differentiëren hanteert de lesgever?). Je krijgt duidelijke feedback bij wat je wel/niet aanklikt en dergelijke videofragmenten werken dan ook zeer verhelderend. Door het interactieve karakter moeten we steeds keuzes maken, waarbij na iedere keuze wordt uitgelegd wat die betekent voor de lessen.

De cd-rom maakt zeker ook waar wat hij voorschrijft: zorgen voor uitdaging in het leerproces, ondersteuning met visueel materiaal (bv. een realistische reeks foto's van een bonte mengeling van cursisten met een beschrijving van hun achtergronden en dergelijke in hoofdstuk 1), uitdieping voor wie meer wil weten (al zijn sommige achtergrondteksten te kort en oppervlakkig om van uitdieping te kunnen spreken en wie echt meer wil weten, blijft volgens ons wel eens op zijn honger zitten). Heel wat opdrachten zijn boeiend en verrassend. Zo vonden wij het voorbeeld van een intelligentietest met antwoorden gebaseerd op andere culturen dan onze westerse (een achtergrondtekst bij hoofdstuk 1) heel confronterend. Het onderbrengen van concrete lesactiviteiten in een raster van eindtermen is een moeilijke, maar belangrijke opdracht (hoofdstuk 6). De antwoorden op de vraag welke grammaticale elementen van het Nederlands wel/niet in regels te vatten zijn (hoofdstuk 9), hebben zelfs ons – toch

ervaren lesgevers – enkele keren verrast. Kortom, je werkt bijna steeds met veel plezier met deze cd-rom.

Dit alles met een sobere, maar verzorgde lay-out en een goede technische werking maken van deze cd-rom een geheel dat we aan beginnende én ervaren lesgevers, aan opleiders van leerkrachten en aan coaches op scholen kunnen aanraden. Inderdaad: de training is zeker niet alleen nuttig voor beginnende docenten. Ook ervaren docenten gaan opnieuw nadenken over wat ze doen en waarom. Uiteraard zal niet iedereen het steeds eens zijn met de hier gemaakte keuzes, maar we worden wel gedwongen na te denken over onze visie op NT2 en over de rol van de docent.

NEGATIEVE PUNTEN

Toch ook een aantal punten van kritiek, zowel op inhoudelijk als op technisch vlak. In onze Post-Academische Vorming Didactiek Nederlands aan Anderstaligen (Universiteit Antwerpen) willen wij onze studenten vooral aanzetten tot eclectisch werken. Daarmee bedoelen we dat ze een grote verscheidenheid aan taalonderwijsmethoden leren hanteren en daarin ook variëren/kiezen. We geloven dat de docenten daarmee tegemoet kunnen komen aan de verschillende leerstijlen van cursisten. In die zin delen we een eerder exclusieve aandacht voor taakgericht taalonderwijs van deze cd-rom niet. Onze contactmomenten met studenten hebben vooral een voorbeeldfunctie: 'teach as you preach'. We laten hen bijvoorbeeld een aantal werkvormen aan den lijve ondervinden in de hoop dat ze deze nadien kunnen toepassen in hun eigen lessen (bv. TPR, 'body grammar'). Of we laten hen de instructies bij een ingewikkelde

taak echt geven (we vinden het dan ook jammer dat in het videofragment waarbij een lesgeefster instructies geeft, hoofdstuk 13, het begrip van de instructies niet gecontroleerd wordt door de lesgeefster). Om effect te creëren op de onderwijsstijl van de NT2-docent in opleiding geloven we dat die 'praktische toonmomenten' van wezenlijk belang zijn. In die zin kunnen we de cd *Tussen taal en wereld* wel als aanvullend voor een opleiding of (bij)scholing beschouwen, nooit als vervangend.

Hoe het nu echt in de praktijk moet, ook dat kan een beginnend docent niet leren met dit materiaal. Vooral bij het thema 'woordenschat' bleven wij sterk zitten met de vraag: hoe doe je dat nu concreet, woordenschat op die manier aanbrengen? Hoe zorg je dat een taak (of andere aanpak) inderdaad betekenissen toekent, vastzet en weer opdiept? We zien in de videofragmenten ook nergens echte beginners aan het werk, zodat voor die doelgroep de concretisering van taakgericht werken vaag blijft.

De volgorde van de thema's vinden wij ook niet steeds even goed. Hoewel het materiaal niet lineair hoeft verwerkt te worden, zouden wij bijvoorbeeld het hoofdstuk 'woordenschat' een plaats veel meer vooraan geven (zeker gezien het enorme belang van woordenschat in taalvaardigheidsonderwijs). Ook vinden wij dat de opdracht over het beoordelen van taalonderwijsmethodes (hoofdstuk 2) pas later in het leerproces van de docent mag komen: inzicht in taalverweringsprocessen (hoofdstuk 4) en in een aantal manieren van lesgeven is nodig wil men niet dat deze taak té frustrerend wordt (wie wel lineair werkt, geraakt gegarandeerd al meteen ontmoedigd). Ook vinden wij dat er té veel methodes onderscheiden worden, terwijl de verbanden ertussen (punten van kritiek, scharniermomenten, goede aspecten

die niet verloren gingen) dan weer onderbelicht zijn. De jaartallen invullen bij de methodes, vinden we, mét onze collega's uit Nederland, een zinloze opdracht.

Wat soms vervelend is: de feedback op een opdracht krijg je pas na het uitvoeren van de opdracht. Maar het gebeurde meermaals dat we de feedback achteraf nog eens wilden bekijken (omwille van de informatieve waarde ervan), terwijl we geen zin hadden de opdracht opnieuw in te vullen. Dan klik je maar snel wat aan. Het zou interessanter zijn als je ook ergens de mogelijkheid kreeg meteen naar feedback door te klikken.

Wat wij ook wel graag zouden zien, liefst op papier zelfs, is een uitgebreidere inhoudstafel: per hoofdstuk een opsomming van de opdrachten, zodat je als opleider gemakkelijker die bepaalde opdracht die je als heel interessant is bijgebleven, kan terugvinden in dit ruime aanbod. En een

aantal voorbeelden van hoe opleiders van NT2-docenten de cd-rom in hun opleiding inzetten en/of hoe coaches ermee omgaan. Maar dat is wellicht een idee voor de site met recente informatie waarnaar bij elk hoofdstuk ook verwezen wordt?

CONCLUSIE

Een interactieve training als deze biedt – ondanks een aantal minpunten – veel stof tot nadenken, kan aanzetten tot discussie over visies op taalonderwijs/taalleren, kan lesgevers doen reflecteren op de zinvolheid van bepaalde fasen in hun lessen. En dat is een belangrijk iets: dat lesgevers geen automatische piloten worden, dat ze beziel blijven (zie hoofdstuk 14: de docent als bezieler), dat ze net als de taalleerder zelf durven vallen en opstaan! Zo blijft lesgeven een boeiend proces.

Jes Leysen & Ann De Schryver

Noten

- 1 *Informatie over de cd en bestelformulier op <<http://tw.nt2.be>>. Bestellen is ook mogelijk via <nt2@arts.kuleuven.be>.*
- 2 *Hoewel het hier om training van lesvaardigheid NT2 gaat, kunnen de weergegeven principes in elk van de genoemde werken ook voor andere talen toegepast worden.*
- 3 *Hulstijn, J. e.a. (red.) (1995). Nederlands als tweede taal in de volwassenen-educatie. Handboek voor docenten. Amsterdam: Meulenhoff Educatief.*
- 4 *VON-werkgroep NT2 (1996). Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak? Taalcahiers. Antwerpen: Plantyn.*
- 5 *Onze bespreking is mede geïnspireerd door de recensie die onze Nederlandse collega's NT2-lerarenopleiders M. Verboog en D. Gunawan schreven voor het tijdschrift Les, jg. 23, nr. 136, sept. 2005, p. 58-59.*